

J. DAYRE

M. DEANOVIĆ

R. MAIXNER

HRVATSKOSRPSKO-
FRANCUSKI
RJEČNIK

MANUALIA UNIVERSITATIS STUDIORUM ZAGREBIENSIS

UDŽBENICI ZAGREBAČKOG SVEUČILIŠTA

J. DAYRE - M. DEANOVIĆ - R. MAIXNER

DICTIONNAIRE
CROATE OU SERBE-
FRANÇAIS

ZAGREB 1956

J. Dayre

J. DAYRE - M. DEANOVIĆ - R. MAIXNER

HRVATSKOSRPSKO-
FRANCUSKI
RJEČNIK

NOVINARSKO IZDAVAČKO PODUZEĆE
ZAGREB 1956

NIP - NOVINARSKO IZDAVAČKO PODUZEĆE
ZAGREB, ROOSEVELTOV TRG 4

Za izdavača: ZLATKO SINOBAD

PREDGOVOR

Odavno se osjećala potreba ovakvog rječnika, osobito zbog sve intenzivnijih veza između Francuske i Jugoslavije na svim područjima. Nakon manjih rječnika J. Stevovića (Beograd 1895) i A. Gavazzija i F. Sarazina (Zagreb 1908) ovo je prvi veći takav rječnik. Njegov hrvatski ili srpski dio sastavio je sveuč. prof. Mirko Deanović, a francuski je dio, do riječi naljutiti, izradio sveuč. prof. Jean Dayre, direktor Francuskog Instituta u Zagrebu. Nakon njegova odlaska iz Zagreba (u jesen 1947) taj je rad nastavio i dovršio Rudolf Maixner, naučni suradnik Jugoslavenske akademije. Sve do časa svoje prerane smrti (21. VIII. 1952), J. Dayre je i dalje sudjelovao u ovom radu i pregledao rukopis. Suradnja između autora nastavljena je i nakon Dayrove smrti, pa su tako mnoge jezične tančine, bitne za određivanje francuskog ekvivalenta, mogle biti utvrđene.

Osnov je ovog rječnika *Hrvatskosrpsko-talijanski rječnik* M. Deanovića i sveuč. predavača Josipa Jerneja. Prema tome je u jednom i u drugom rječniku gotovo identičan leksik; pukim slučajem izlaze iz štampe oba djela u isto doba.

Budući da još nemamo fiksiranog književnog jezika, ni takvog rječnika koji bi odgovarao cijelom području i svim kulturnim centrima našega jezika, izbor je riječi bio težak. Nastojali smo da damo odraz današnjeg književnog i govorenog jezika u raznim krajevima te smo gradu uzimali bez obzira na njenu rasprostranjenost i ispravnost. Zbog starih i dijalekatskih pisaca i zbog narodnih umotvorina uneseno je i nešto arhaičnih i regionalnih riječi, koje su posebno označene. Nastojali smo da uđe što više nove, žive građe, osobito iz gradskog govora i novina u oba jezika, a od stručnih naziva i stranih riječi ono, što je najnužnije. Upravo je stoga obilna današnja frazeologija, pri čemu smo pazili da se nađe francuski ekvivalent, i to često ne doslovno, nego po smislu. Zato je uvršteno ponešto i iz familijarnog načina izražavanja u oba jezika, što je također posebno označeno. Pritom smo se koristili i modernim rječnicima, našim i francuskim, a od naših osobito rječnicima S. Ristića i J. Kangrge, J. Benešića, M. Vujaklije i H. Barića (do slova O).

Po prvoj namisli htjeli smo obilježiti samo glavne pozicije akcenata naših riječi i oblika, i to je izvršeno u suradnji sa sveuč. prof. Stjepanom Ivšićem, do slova P. No kako smo potom smatrali da bi bilo bolje dati potpunu akcentuaciju, to su proveli docent Bratoljub Klaić i M. Deanović, na osnovu Vukova i Daničićeva sistema s neznatnim odstupanjima prema najnovijoj fazi našeg načina naglašavanja. Ovaj rječnik ni u leksičkom ni u akcenatskom pogledu nema normativnih namjera. Nijesu unesene dublete naglasaka, ali pri izboru

između dviju mogućnosti u granicama štokavskog književnog sistema odabran je akcentat uobičajen u jugozapadnoj jezičnoj oblasti.

Za osnovu rječniku uzet je naš južni izgovor (*ije* za *jat*, *ć* za *št*, *h* a ne *v*, *j* i *t*. d.), ali će upute na istočni oblik pojedinih riječi olakotiti konzultiranje. Pritom smo se držali Boranićeva (1951) i Belićeva (1950) pravopisa. Od ličnih i geografskih imena uнесена su samo ona, koja imaju drukčiji oblik u francuskom jeziku.

Slog su rječnika pregledali direktor Francuskog instituta u Zagrebu Gabriel Beis i sveuč. lektor Paul Clavé i njihove su nam brojne sugestije veoma koristile, te im izražavamo svoju iskrenu zahvalnost. Zahvalni smo i mnogim stručnjacima, koji su nam ljubavno pomogli da nađemo pravi francuski ekvivalenat za neke stručne nazive.

Uz naše imenice označen je kraticom rod; kada se gramatički rod ne poklapa s prirodnim rodом, kratica je u zagradama, na pr. blebetalo (*n*), pijanica (*f*), vucibatina (*f*).

Dati su i neki gramatički oblici naših riječi, i to samo onda, kada im se mijenja oblik ili naglasak. Uz takve je imenice označen genitiv i plural, a uz glagole prvo lice prezenta singulara. Uz brojne imenice na *-ost* nije zabilježen oblik genetiva *-osti*, u kojem o gubi dužinu.

Pridjevi su redovito u neodređenom obliku, a kad je trebalo, dodani su im i oblici određenog lika, te ženskog i srednjeg roda (zbog nepostojanog *a*, promjene naglasaka i sl.). Sam je određeni oblik kad se neodređeni ne upotrebljava (na pr. s nastavcima *-inji*, *-ski*, *-šnji*, te *d a n o n o ć n i*, *p e t n i* i sl.). Dati su i komparativi, kako bi se strancu olakotilo konzultiranje.

Uz glagole označen je trajni ili trenutni vid (*imprf.* ili *prf.*), a i prelazno ili neprelazno značenje (*tr.* ili *intr.*). Uz glagole s nastavkom *-irati* i *-isati* to nije učinjeno, jer mogu imati oba vida (uz neke iznimke, na pr. samo trajni *studirati*, *šikanirati*, *testerisati* i sl.). Zbog ekonomije prostora trajni oblik glagola obično nije preveden, već se upućuje na njegov trenutni oblik (na pr. *polagati* v. *položiti*, *skupljati* v. *skupiti*). Upute su s jedne riječi na drugu vršene samo između riječi, koje počinju istim slovom (osim zooloških i botaničkih naziva i duljih izreka).

Kraticom je označen rod francuskih imenica.

Osim velikih i najnovijih francuskih rječnika konzultirani su osobito *Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika* Jugoslavenske Akademije (I—XV, do riječi *slavodobitnik*) i naši dvojezični rječnici.

U Zagrebu, veljače 1956.

M. D. i R. M.

PRÉFACE

La nécessité d'un tel ouvrage se faisait sentir depuis longtemps déjà et tout particulièrement pour tenir compte des relations toujours plus étroites entre la France et la Yougoslavie. Il est en effet le premier dictionnaire croate ou serbe-français, dont les dimensions dépassent largement celles des petits dictionnaires de J. Stevović (Belgrade, 1895) et A. Gavazzi-Sarazin (Zagreb, 1908) qui l'ont précédé. La partie croate ou serbe a été élaborée par Mirko Deanović, Professeur à l'Université de Zagreb, alors que la partie française, jusqu'à *naljutiti*, a été élaborée par Jean Dayre, Professeur à l'Université et Directeur de l'Institut Français de Zagreb. Après le départ de Jean Dayre de Zagreb, en automne 1947, ce travail a été continué et achevé par Rudolf Maixner, collaborateur scientifique près l'Académie Yougoslave. Jusqu'aux dernières semaines qui ont précédé son décès, survenu prématurément le 21 août 1952, J. Dayre a continué à collaborer à l'oeuvre commune et a revu le manuscrit. La collaboration entre les auteurs s'est poursuivie après la mort de J. Dayre et c'est ainsi que maintes subtilités linguistiques, essentielles à la détermination de l'équivalent français, ont pu être fixées.

La base de ce dictionnaire est le Dictionnaire croate ou serbe-italien de M. Deanović et Josip Jernej, Chargé de cours à l'Université de Zagreb. Par suite, le lexique est presque identique dans l'un et dans l'autre. Mais c'est par hasard que les deux dictionnaires paraissent en même temps.

Comme il n'existe pas encore de dictionnaire où la langue littéraire ait été fixée et qui vaille pour l'ensemble du territoire, le choix des mots a été assez difficile. Nous nous sommes efforcés de saisir la langue littéraire et la langue parlée telles qu'on les trouve dans diverses régions et nous avons recueilli les mots sans nous préoccuper de leur diffusion et de leur correction. A cause des écrivains anciens, des écrivains dialectaux et de la poésie populaire, nous avons introduit un certain nombre de mots archaïques et régionaux que nous avons marqués d'un signe. Nous avons cherché à introduire autant que possible des mots nouveaux, utilisés dans le langage quotidien et dans la presse. Quant aux termes techniques, nous en avons inséré autant qu'il était indispensable. Aussi la phraséologie est-elle abondante, car notre tâche était de trouver l'équivalent français même s'il ne nous a pas toujours été possible de donner une traduction littéraire. On a introduit des expressions familières de l'une et l'autre langue; elles sont signalées. Pour ce faire, nous nous sommes servis des dictionnaires français les plus modernes et, parmi les dictionnaires